

**МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ВНУТРІШНІХ СПРАВ
Кафедра теорії та історії держави і права факультету № 1**

**МЕТОДИЧНІ МАТЕРІАЛИ
ДО СЕМІНАРСЬКИХ ТА ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ
з навчальної дисципліни «Юридична компаративістика»
обов'язкових компонент освітньої програми
другого (магістерського) рівня вищої освіти**

081 Право (поліцейські)

Кам'янець-Подільський 2023

ЗАТВЕРДЖЕНО

Науково-методичною радою
Харківського національного
університету внутрішніх справ
Протокол від 30.08.2023 № 7

СХВАЛЕНО

Вченою радою факультету № 1
Протокол від 16.08.2023 № 8

ПОГОДЖЕНО

Секцією Науково-методичної ради
ХНУВС з юридичних дисциплін
Протокол від 29.08.2023 № 7

Розглянуто на засіданні кафедри теорії та історії держави і права факультету № 1 (протокол від 15.08.2023 № 9).

Розробники:

1. Професор кафедри теорії та історії держави і права факультету № 1 ХНУВС, доктор юридичних наук, професор Слинько Д.В.

Рецензенти:

1. Професор кафедри міжнародного та європейського права юридичного факультету Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна, доктор юридичних наук, професор Серьогін В.О.

2. Декан факультету № 4 Харківського національного університету внутрішніх справ, доктор юридичних наук, професор Марчук М.І.

**1. Розподіл часу навчальної дисципліни за темами
(денна форма навчання)**

Номер та назва змістового модулю, номер та найменування теми	Кількість годин відведених на вивчення навчальної дисципліни						Вид контролю
	Всього	з них:					
		лекції	Семінарські	Практичні	Лабораторні	Самостійна робота	
Семестр № 1							
Тема 1. Юридична компаративістика як метод, наука та навчальна дисципліна.	8	2	2	-	-	4	
Тема 2. Правова система та інші соціальні системи. Класифікація основних правових систем сучасності.	8	2	2	-	-	4	
Тема 3. Загальна характеристика романо-германської правової сім'ї.	14	2	-	4	-	8	
Тема 4. Загальна характеристика англосаксонської правової сім'ї.	14	2	-	4	-	8	
Тема 5. Загальна характеристика релігійно-правової сім'ї.	22	2	-	6	-	14	
Тема 6. Правові системи інтеграційних об'єднань Європи (правові системи Європейського Союзу та Ради Європи).	8	-	2	2	-	4	
Тема 7. Інститут прав людини в основних правових системах сучасності.	8	-	2	2	-	4	
Тема 8. Особливості здійснення юридичної діяльності у правових сім'ях сучасності. Європейська традиція	8	-	2	2	-	4	

юстиції.							
Всього за семестр	90	10	10	20		50	Залік

2. Методичні вказівки до семінарських занять

Тема № 1. Юридична компаративістика як метод, наука та навчальна дисципліна.

Семінарське заняття: Юридична компаративістика як метод, наука та навчальна дисципліна.

Навчальна мета заняття: засвоїти предмет, методи та функції юридичної компаративістики як навчальної дисципліни; з'ясувати та проаналізувати об'єкти юридичної компаративістики, визначити місце юридичної компаративістики у системі юридичних наук.

Кількість годин: 2 години.

Навчальні питання:

1. Юридична компаративістика як метод, наука та навчальна дисципліна.
2. Виникнення юридичної компаративістики.
3. Предмет і метод юридичної компаративістики.
4. Об'єкти та функції юридичної компаративістики.
5. Місце юридичної компаративістики у системі юридичних наук.

Методичні вказівки:

Під час відповіді на перше питання здобувач вищої освіти повинен проаналізувати три основні підходи до визначення терміну «юридична компаративістика». Звернути увагу на співвідношення понять «компаративізм», «порівняльна юриспруденція», «порівняльне право».

Грунтовна та повна відповідь на друге питання вимагає від здобувача вищої освіти знань і вмінь назвати історичні етапи становлення порівняльного правознавства, як науки та навчальної дисципліни, охарактеризувати їх.

При відповіді на третє питання здобувачу вищої освіти необхідно дати визначення поняттю «предмет юридичної компаративістики», «методи юридичної компаративістики». Вміти виділяти та характеризувати всезагальні (загальні) та спеціальні (окремі) методи юридичної компаративістики. Окрім зазначеного, ґрунтовна відповідь на третє питання вимагає від здобувача вищої освіти вміння формувати поняття «методологія юридичної компаративістики».

У межах відповіді на четверте питання здобувачу вищої освіти необхідно дати визначення поняттю «об'єкти порівняльного правознавства», «функції юридичної компаративістики». Вміти аналізувати такі об'єкти порівняльного правознавства, як правова дійсність, правова реальність, правова сім'я, правові системи окремих держав, національне законодавство, галузі, підгалузі законодавства, нормативні масиви, правові інститути, правові

норми, юридична техніка.

При цьому змістовна відповідь на дане питання передбачає аналіз основних функцій юридичної компаративістики: пізнавальну, евристичну, методологічну функцію, функцію наукового передбачення.

Відповідь на п'яте питання вимагає вміння від здобувача вищої освіти визначати значення юридичної компаративістики для юридичної науки, для законотворчої діяльності, для судової практики, для приватної юридичної практики, для міжнародного співробітництва.

Питання цільових виступів:

1. Історичні аспекти виникнення та становлення юридичної компаративістики.
2. Правова дійсність, правова реальність і правова сім'я як об'єкти порівняльно-правових досліджень.
3. Функції юридичної компаративістики.
4. Переваги і недоліки нормативного та функціонального порівняння.
5. Характеристика внутрішнього та зовнішнього порівняння.

Література:

Основна:

1. Петришин О.В., Зінченко О.В., Лук'янов Д.В. Порівняльне правознавство : хрестоматія для юрид. вищ. навч. закл. і ф-тів : навч. посіб. Харків : Право, 2016. 1024 с., С. 18-36.
2. Петришин О.В., Зінченко О.В., Лук'янов Д.В., Погребняк С.П. Порівняльне правознавство у таблицях : навч. посіб. для юрид. вищ. навч. закладів і фак. Харків : Право, 2016. 164 с., С. 9-16.

Додаткова:

1. Кресін О.В. Становлення теоретичних засад порівняльно-правових досліджень у другій половині XVIII - першій третині XIX століть: компаративна концептуалізація. Київ: Логос, 2017. 680 с., С. 102-145.
2. Кучук А.М., Завгородня Ю.С. Юридична компаративістика. Дніпро : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2018. 112 с., С. 5-25.
3. Сучасні проблеми порівняльного правознавства : зб. наук. праць / за ред. Ю.С. Шемшученка, Я.В. Лазура; упоряд. О.В. Кресін, М.В. Савчин. Ужгород: К.: Говерла, 2015. 216 с., С. 7-30.
4. Харитонов Р. Ф. Порівняльне правознавство і галузева юридична компаративістика: співвідношення та взаємодія. *Публічне право*. 2015. № 2. С. 345–351.

Тема № 2. Правова система та інші соціальні системи. Класифікація основних правових систем сучасності.

Семінарське заняття: Правова система та інші соціальні системи. Класифікація основних правових систем сучасності.

Навчальна мета заняття: опанувати поняття «система права», «правова

система», «національна правова система», «сім'я (тип) правових систем», «правова карта світу.

Кількість годин: 2 години.

Навчальні питання:

1. Поняття та структура правової системи, її співвідношення з категорією «система права».
2. Національна правова система та тип (сім'я) правових систем. Критерії типологізації правових систем світу.
3. Основні типи (сім'ї) правових систем сучасності.

Методичні вказівки:

Під час відповіді на перше питання здобувачу вищої освіти слід розкрити поняття «правова система» та «система права». Визначити та проаналізувати співвідношення даних понять. Крім цього, здобувачеві вищої освіти необхідно розглянути структуру правової системи, проаналізувати окремо її основні елементи (право, правові відносини, права й обов'язки особи, правова культура і правова свідомість, юридична практика, правова поведінка). Звернути увагу на поняття «правова система» у широкому та вузькому значеннях.

У процесі відповіді на друге питання здобувач вищої освіти має розкрити зміст поняття «правова сім'я». Виокремити основні критерії класифікації правових систем. Проаналізувати чисті правові системи та правові системи змішаного типу («гібридні»), розвинуті та нерозвинуті правові системи, материнські та дочірні правові системи.

Повна, вичерпна відповідь на третє питання передбачає загальну характеристику основних типів правових сімей, романо-германської, англосаксонської, релігійної правової систем.

Питання цільових виступів:

1. Поняття правової системи у широкому та вузькому значеннях.
2. Структура правової системи.
3. Проблема класифікації правових систем у правові сім'ї.
4. Чисті правові системи та правові системи змішаного типу («гібридні»).

Література:

Основна:

1. Петришин О.В., Зінченко О.В., Лук'янов Д.В. Порівняльне правознавство : хрестоматія для юрид. вищ. навч. закл. і ф-тів : навч. посіб. Харків : Право, 2016. 1024 с., С. 18-36, 37, 319, 367, 465, 771, 851.

3. Петришин О.В., Зінченко О.В., Лук'янов Д.В., Погребняк С.П. Порівняльне правознавство у таблицях : навч. посіб. для юрид. вищ. навч. закладів і фак. Харків : Право, 2016. 164 с., С. 17-24.

Додаткова:

1. Богачова Л. Л. Принцип правової визначеності в європейському і національному праві (змістовна характеристика). Режим доступу: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&2_S21P03=FILA=&2_S21STR=tipp_2013_2_74.
2. Кучук А.М., Завгородня Ю.С. Юридична компаративістика. Дніпро : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2018. 112 с., С. 25-31, 42-44, 53-59.
3. Сучасні проблеми порівняльного правознавства : зб. наук. праць / за ред. Ю.С. Шемшученка, Я.В. Лазура; упоряд. О.В. Кресін, М.В. Савчин. Ужгород: К.: Говерла, 2015. 218 с., С. 39-41, 41-43, 61-63.

Тема № 3. Загальна характеристика романо-германської правової сім'ї.

Практичне заняття: Загальна характеристика романо-германської правової сім'ї.

Навчальна мета заняття: проаналізувати основні риси романо-германської правової системи. Визначити та охарактеризувати етапи становлення і розвитку континентальної сім'ї правових систем. Проаналізувати основні джерела права у країнах романо-германської сім'ї. Охарактеризувати романську та германську правові групи континентального права, визначити їх спільні та відмінні риси. Сформувати вміння та навички застосування порівняльно-правового методу в процесі аналізу особливостей романської та германської правових груп континентального права, а також формування навичок аналізу та узагальнення основних рис романо-германської правової системи.

Кількість годин: 4 години. **Місце проведення:** навчальна аудиторія.

Навчальні питання:

1. Етапи становлення і розвитку романо-германської (континентальної) сім'ї правових систем.
2. Загальна характеристика континентального права.
3. Система форм (джерел) права у країнах романо-германської правової сім'ї.
4. Особливості романської та германської правових груп континентального права.
5. Особливості національної правової системи. Зміни правової системи України в умовах воєнного стану.

План проведення заняття:

I. Порядок проведення вступу до заняття.

На початку практичного заняття викладач формулює мету та навчальні питання, що мають бути розглянуті; оголошує практичні завдання, виконання

яких забезпечує досягнення навчальної мети.

II. Порядок проведення основної частини заняття.

Контрольні питання:

1. Сформулюйте та охарактеризуйте основні етапи становлення і розвитку романо-германської (континентальної) сім'ї правових систем.
2. Виокреміть основні ознаки континентального права та охарактеризуйте їх.
3. Сформулюйте та проаналізуйте визначення «система форм (джерел) права у країнах романо-германської правової сім'ї».
4. Виокреміть основні та додаткові форми (джерела) права романо-германської правової системи.
5. Порівняйте романську та германську правові групи континентального права.
6. Проаналізуйте основні ознаки національної правової системи. Визначте правову систему України.
7. Проаналізуйте основні зміни правової системи України в умовах воєнного стану.

Практичне завдання 1.

Визначте роль і значення канонічного (церковного) права для становлення романо-германської правової сім'ї і західної традиції права в цілому.

Практичне завдання 2.

Складіть порівняльну таблицю двох підсистем континентального права. Таблицю поділіть на дві колонки. Перша – романська правова підсистема, друга – германська правова підсистема. Зазначте, приклади держав, які відносяться до романської, германської правових підсистем. Порівняйте романську та германську правові підсистеми за наступними критеріями: генезис, джерела права, інститути права, судова система, юридична практика та ін.

Практичне завдання 3.

Охарактеризуйте процес систематизації права і моделі кодифікації в державах романо-германської правової сім'ї. Зазначте основні ознаки континентальних кодексів на прикладі Французького цивільного кодексу 1804 р., Німецького цивільного укладення 1900 р.

Практичне завдання 4.

Дайте юридичну оцінку впливу джерел права та інститутів Європейського Союзу на правові системи держав романо-германської правової сім'ї.

Практичне завдання 5.

Складіть таблицю «джерела права у романо-германській правовій

сім'ї». Визначте місце принципів права у романо-германській правовій сім'ї. Яку роль відіграє принцип гендерної рівності у системі принципів права романо-германської правової сім'ї. Знайдіть приклади законодавчого закріплення принципу гендерної рівності у законодавстві держав романо-германського типу правової системи.

Практичне завдання 6

Складіть таблицю, яка характеризує правову систему України. Охарактеризуйте правову систему України, використовуючи наступні критерії: джерела права, інститути права, юридична практика, юридична освіта та ін. Окремо зверніть увагу на місце рішень Європейського суду з прав людини у системі права України.

Практичне завдання 7

Складіть порівняльну таблицю, яка характеризує правову систему України у мирний і у воєнний час. Охарактеризуйте зміни правову системи України у воєнний час, використовуючи наступні критерії: джерела права та інститути права; система державних органів; інститут прав і свобод людини і громадянина; юридична практика (механізм захисту прав і свобод людини і громадянина) та ін.

III. Порядок проведення заключної частини заняття.

В заключній частині заняття викладач підводить підсумки розгляду теми «Загальна характеристика романо-германської правової сім'ї», акцентує увагу на основних ознаках даної правової сім'ї, резюмує особливості її джерел права.

Питання цільових виступів:

- 1 Особливості рецепції римського права в Європі.
2. Приватне та публічне право.
3. Закон в системі джерел континентального права.
4. Принцип гендерної рівності як складова загального принципу рівності в романо-германській правовій системі.

Література:

Основна:

1. Петришин О.В., Зінченко О.В., Лук'янов Д.В. Порівняльне правознавство : хрестоматія для юрид. вищ. навч. закл. і ф-тів : навч. посіб. Харків : Право, 2016. 1024 с., С. 37-315.
2. Петришин О.В., Зінченко О.В., Лук'янов Д.В., Погребняк С.П. Порівняльне правознавство у таблицях : навч. посіб. для юрид. вищ. навч. закладів і фак. Харків : Право, 2016. 164 с., С. 33-54.

Додаткова:

1. Гартман М. Проблеми розуміння єврейської правової системи та основні її ознаки. *Підприємництво, господарство і право*. 2016. № 9. С. 109-115.
2. Кучук А.М., Завгородня Ю.С. Юридична компаративістика. Дніпро : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2018. 112 с., С. 25-42.
3. Марченко Д.В. Зміни правової системи України в умовах воєнного стану. *Трансформація правових систем в умовах збройних конфліктів* : матер. круглого столу (м. Одеса, 10 лютого, 2023 р.). Одеса : НУ «ОЮА», 2023. С. 100-106.
4. Сучасні проблеми порівняльного правознавства : зб. наук. праць / за ред. Ю.С. Шемшученка, Я.В. Лазура; упоряд. О.В. Кресін, М.В. Савчин. Ужгород: К.: Говерла, 2015. 218 с., С. 65-67, 81-84.
5. Чорномаз О.Б. Правовий прецедент як джерело права в Україні. *Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ*. 2016. № 1. С. 42-48.

Тема № 4. Загальна характеристика англосаксонської правової сім'ї.

Практичне заняття: Загальна характеристика англосаксонської правової сім'ї.

Навчальна мета заняття: проаналізувати основні риси англосаксонської правової системи. Визначити та охарактеризувати етапи становлення і розвитку англійського права. Проаналізувати основні джерела англо-американського права. Охарактеризувати правові системи Великобританії та США визначити їх спільні та відмінні риси. Сформувати вміння та навички застосування порівняльно-правового методу в процесі аналізу особливостей англійської та американської правових груп континентального права, а також формування навичок аналізу та узагальнення основних рис англо-американської правової системи.

Кількість годин: 4 години. **Місце проведення:** навчальна аудиторія.

Навчальні питання:

1. Історичні етапи становлення і розвитку англійського права.
2. Формування правової системи США.
3. Система джерел англо-американського права. Правовий прецедент.
4. Правові системи Великобританії та США: порівняльний аналіз.

План проведення заняття:

I. Порядок проведення вступу до заняття.

На початку практичного заняття викладач формулює мету та навчальні питання, що мають бути розглянуті; оголошує практичні завдання, виконання яких забезпечує досягнення навчальної мети.

II. Порядок проведення основної частини заняття.

Контрольні питання:

1. Сформулюйте та охарактеризуйте основні етапи становлення та розвитку англійського права.
2. Охарактеризуйте особливості формування правової системи США.
3. Сформулюйте визначення «система джерел англо-американського права». Виокреміть та проаналізуйте основні та додаткові джерела англо-американського права.
4. Дайте визначення «правовий прецедент» Розкрийте структура правового прецеденту.
5. Проведіть порівняльний аналіз правових систем Великобританії та США.

Практичне завдання 1.

Назвіть групи країн, правові системи яких відносяться до прецедентного права. Складіть порівняльну таблицю правової системи Англії та правової системи США.

Практичне завдання 2.

Складіть порівняльну таблицю правових систем Австралії, Канади, Індії, Нової Зеландії.

Практичне завдання 3.

Порівняйте загальне право та право справедливості в англо-саксонській правовій системі.

Практичне завдання 4.

Виокреміть та проаналізуйте основні ознаки статутного права і делегованого законодавства у країнах загального права.

Практичне завдання 5.

Складіть таблицю «Структура правового прецеденту». Виокреміть та охарактеризуйте основні структурні елементи правового прецеденту.

Практичне завдання 6.

Охарактеризуйте три інститути припинення дії правового прецеденту: інститут перегляду (скасування) прецеденту, інститут зміни рішення нижчого суду, інститут відхилення прецеденту (відхід від прецеденту). Складіть їх порівняльну таблицю.

Практичне завдання 7.

Складіть реферативний огляд однієї із «гучних справ» (прецедентів) Верховного Суду США.

III. Порядок проведення заключної частини заняття.

В заключній частині заняття викладач підводить підсумки розгляду теми «Загальна характеристика англо-американської правової сім'ї», акцентує увагу на основних ознаках даної правової сім'ї, резюмує особливості її джерел права.

Питання цільових виступів:

1. Закон в англо-американському праві.
2. Співвідношення прецедентного права та законодавства у Великобританії.
3. Загальні та особливі риси англійської та американської правових систем.
4. Романо-германське та англо-американське право: порівняльний аналіз.

Література:

Основна:

1. Петришин О.В., Зінченко О.В., Лук'янов Д.В. Порівняльне правознавство : хрестоматія для юрид. вищ. навч. закл. і ф-тів : навч. посіб. Харків : Право, 2016. 1024 с., С. 319-464.
2. Петришин О.В., Зінченко О.В., Лук'янов Д.В., Погребняк С.П. Порівняльне правознавство у таблицях : навч. посіб. для юрид. вищ. навч. закладів і фак. Харків : Право, 2016. 164 с., С. 77-105.

Додаткова:

1. Кучук А.М., Завгородня Ю.С. Юридична компаративістика. Дніпро : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2018. 112 с., С. 42-53.
2. Сучасні проблеми порівняльного правознавства : зб. наук. праць / за ред. Ю.С. Шемшученка, Я.В. Лазура; упоряд. О.В. Кресін, М.В. Савчин. Ужгород: К.: Говерла, 2015. 218 с., С. 59-61, 71-74.

Тема № 5. Загальна характеристика релігійно-правової системи.

Практичне заняття: Загальна характеристика релігійно-правової системи.

Навчальна мета заняття: проаналізувати основні риси релігійно-правової системи. Розкрити особливості мусульманського, індуського, іудейського та канонічного права. Сформувати вміння та навички застосування порівняльно-правового методу в процесі аналізу особливостей мусульманської, індуської, іудейської та канонічної систем права, а також формування навичок аналізу та узагальнення основних рис релігійної правової системи.

Кількість годин: 6 годин.

Місце проведення: навчальна аудиторія.

Навчальні питання:

1. Релігійна правова система: загальна характеристика.
2. Мусульманське право.
3. Індуське право.
4. Іудейське (єврейське) право.
5. Канонічне право.

План проведення заняття:

I. Порядок проведення вступу до заняття.

На початку практичного заняття викладач формулює мету та навчальні питання, що мають бути розглянуті; оголошує практичні завдання, виконання яких забезпечує досягнення навчальної мети.

II. Порядок проведення основної частини заняття.

Контрольні питання:

1. Сформулюйте поняття «релігійна правова система». Проаналізуйте основні ознаки релігійної правової системи.

2. Сформулюйте визначення «мусульманське право». Проаналізуйте основні ознаки мусульманської правової системи.

3. Охарактеризуйте основні джерела мусульманського права.

4. Сформулюйте визначення «індуське право». Проаналізуйте основні ознаки індуського права.

5. Охарактеризуйте основні джерела індуського права.

6. Сформулюйте визначення «іудейське (єврейське) право». Проаналізуйте основні ознаки іудейського (єврейського) права.

7. Сформулюйте визначення «канонічне право». Проаналізуйте основні ознаки канонічного права.

8. Охарактеризуйте основні джерела канонічного права

Практичне завдання 1.

Складіть порівняльну таблицю, яка містить основні характерні риси мусульманського, індуського, іудейського та канонічного права.

Практичне завдання 2.

Розкрийте поняття «мусульманське право», «шаріат», «фікх», «іджма», «кияс», «Суна», «Коран», «хадис», «фетва», «адат».

Практичне завдання 3.

Порівняйте поняття «право мусульманських держав» та «мусульманське право».

Практичне завдання 4.

Побудуйте схему джерел індуського права.

Практичне завдання 5.

Побудуйте схему джерел іудейського (єврейського) права.

Практичне завдання 6.

Побудуйте схему джерел канонічного права.

III. Порядок проведення заключної частини заняття.

В заключній частині заняття викладач підводить підсумки розгляду теми «Загальна характеристика релігійної правової сім'ї», акцентує увагу на основних ознаках даної правової сім'ї, резюмує особливості її джерел права.

Питання цільових виступів:

1. Індуське право: історія та сучасність.

2. Загальна характеристика юдейського права.
3. Співвідношення і взаємодія світського та релігійного права.
4. Канонічне право.

Література:

Основна:

1. Петришин О.В., Зінченко О.В., Лук'янов Д.В. Порівняльне правознавство : хрестоматія для юрид. вищ. навч. закл. і ф-тів : навч. посіб. Харків : Право, 2016. 1024 с., С. 465-843.
2. Петришин О.В., Зінченко О.В., Лук'янов Д.В., Погребняк С.П. Порівняльне правознавство у таблицях : навч. посіб. для юрид. вищ. навч. закладів і фак. Харків : Право, 2016. 164 с., С. 106-136.

Додаткова:

1. Clive S. Kessler ["Diasporic" Muslims, "Minoritarian" Islam, and Modern Democratic Citizenship: Negotiating Accommodation and Integration. Creating Social Cohesion in an Interdependent World. 2016. P, 127-144 : URL: \[https://link.springer.com/chapter/10.1057/9781137520227_7\]\(https://link.springer.com/chapter/10.1057/9781137520227_7\).](https://link.springer.com/chapter/10.1057/9781137520227_7)
2. Halmai, Gábor, Constitutionalism, Law, and Religion in Israel: A State's Multiple Identity. Journal of Civil and Legal Sciences. (June 16, 2016). <file:///C:/Users/Home/Downloads/SSRN-id2796518.pdf>.
3. Васянович О.А. Правова система Ізраїлю: міжнародний та національно-правовий аспекти. *Порівняльно-аналітичне право*. 2015. № 4. С. 426-428.
4. Корчевна Л.О. Специфічні особливості індуїстського права. *Правова держава*. 2015. № 20. С. 16-21.
5. Кучук А.М., Завгородня Ю.С. Юридична компаративістика. Дніпро : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2018. 112 с., С. 53-66.
6. Саміло Г.О. Особливості правової системи сучасної Індії. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. Серія. Юридичні науки. 2017. Випуск 5. Том 1. С. 46-49.
7. Сучасні проблеми порівняльного правознавства : зб. наук. праць / за ред. Ю.С. Шемшученка, Я.В. Лазура; упоряд. О.В. Кресін, М.В. Савчин. Ужгород: К.: Говерла, 2015. 218 с., С. 51-59, 74-76.

Тема № 6. Правові системи Європейського Союзу та Ради Європи.

Семінарське заняття: Правова система Європейського Союзу.

Навчальна мета заняття: проаналізувати правову інтеграцію як політико-правове явище, визначити її форми та види, охарактеризувати їх. Охарактеризувати правову систему Європейського Союзу. Проаналізувати правову природу, компетенцію, інституційну структуру Ради Європи.

Кількість годин: 2 години.

Навчальні питання:

1. Поняття, форми та види правової інтеграції.

2. Правова природа та компетенція Європейського Союзу (ЄС).
3. Інститути, органи і установи ЄС як складові його організаційного механізму.
4. Правова природа і компетенція Ради Європи.
5. Інституційна структура Ради Європи.

Методичні вказівки:

Під час відповіді на перше питання слухач повинен сформулювати та проаналізувати визначення «міждержавна інтеграція», «правова інтеграція». Окремо звернути увагу на форми (апроксимація, гармонізація, уніфікація) правової інтеграції та її види.

У межах відповіді на друге питання слухачу необхідно визначити історичні передумови виникнення Європейського Союзу (матеріальні, ідеологічні), проаналізувати їх. Встановити та проаналізувати основні і додаткові етапи розвитку Європейського Союзу та його правової системи. Окремо слід приділити увагу характеристиці правової природи Європейського Союзу. Проаналізувати риси Європейського Союзу як міжнародної міжурядової організації (конфедерації), так і як федерації. Слухачеві слід зупинитися на компетенції Європейського Союзу. Охарактеризувати виключну, спільну, допоміжну компетенції.

Під час відповіді на третє питання здобувач вищої освіти повинен звернути увагу на організаційний механізм Європейського Союзу, проаналізувати: інститути (Європейська рада, Рада Європейського Союзу, Європейський парламент, Європейська комісія, Європейський центральний банк, Суд Європейського Союзу, Рахункова палата); органи (Економічний і соціальний комітет, Комітет регіонів); установи (Європол, Євроюст, Європейський інвестиційний банк).

Під час відповіді на четверте питання слухачу слід розкрити передумови та історичні етапи виникнення, становлення і розвитку Ради Європи і її правової системи. Окремо здобувачу вищої освіти слід зупинитися на характеристиці правової природи та компетенції Ради Європи, їх доцільно розкрити у межах порівняння з правовою природою та компетенцією Європейського Союзу.

Грунтовна відповідь на п'яте питання вимагає від слухача аналізу інституційної структури Ради Європи. Здобувачеві вищої освіти слід окремо зупинитися на: статутних органах Ради Європи (Кабінет міністрів, Парламентська асамблея, Секретаріат); спеціалізованих інститутах Ради Європи (Конгрес місцевих і регіональних влад, Європейський суд з прав людини); автономних структурах, заснованих частковими та розширеними частковими угодами (Європейська комісія за демократію через право, «Група Помпиду», Група держав проти корупції).

Питання цільових виступів:

1. Поняття, форми та види правової інтеграції.

2. Правова природа та компетенція Європейського Союзу. Інституційна структура ЄС.

3. Правова природа і компетенція Ради Європи. Інституційна структура Ради Європи.

Література:

Основна:

1. Петришин О.В., Зінченко О.В., Лук'янов Д.В. Порівняльне правознавство : хрестоматія для юрид. вищ. навч. закл. і ф-тів : навч. посіб. Харків : Право, 2016. 1024 с., С. 275-318.

2. Петришин О.В., Зінченко О.В., Лук'янов Д.В., Погребняк С.П. Порівняльне правознавство у таблицях : навч. посіб. для юрид. вищ. навч. закладів і фак. Харків : Право, 2016. 164 с., С. 25-32.

Додаткова:

1. Богачова Л. Л. Принцип правової визначеності в європейському і національному праві (змістовна характеристика). Режим доступу: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&2_S21P03=FILA=&2_S21STR=tipp_2013_2_74.

2. Гартман М. Проблеми розуміння єврейської правової системи та основні її ознаки. *Підприємництво, господарство і право*. 2016. № 9. С. 109-115.

3. Кучук А.М., Завгородня Ю.С. Юридична компаративістика. Дніпро : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2018 112 с., С. 66-84.

4. Сучасні проблеми порівняльного правознавства : зб. наук. праць / за ред. Ю.С. Шемшученка, Я.В. Лагура; упоряд. О.В. Кресін, М.В. Савчин. Ужгород: К.: Говерла, 2015. 218 с., С. 109-112, 168-170, 186-188.

Тема № 6. Правові системи Європейського Союзу та Ради Європи.

Практичне заняття: Правова система Європейського Союзу та Ради Європи.

Навчальна мета заняття: Проаналізувати систему джерел права Європейського Союзу та Ради Європи. Проаналізувати основні правові акти та контрольні механізми здійснення регулювання захисту прав людини в рамках Ради Європи, Європейського Союзу. Сформулювати вміння та навички застосування порівняльно-правового методу в процесі аналізу особливостей джерел права Європейського Союзу та Ради Європи.

Кількість годин: 2 години. **Місце проведення:** навчальна аудиторія.

Навчальні питання:

1. Система і види джерел права ЄС.
2. Система і види джерел права Ради Європи.
3. Права людини як одна з сутнісних характеристик правових систем інтеграційних міждержавних об'єднань Європи.

План проведення заняття:

I. Порядок проведення вступу до заняття.

На початку практичного заняття викладач формулює мету та навчальні питання, що мають бути розглянуті; оголошує практичні завдання, виконання яких забезпечує досягнення навчальної мети.

II. Порядок проведення основної частини заняття.

Контрольні питання:

1. Сформулюйте визначення «система джерел права ЄС». Проаналізуйте основні види джерел права ЄС.
2. Сформулюйте визначення «система джерел права Рада Європи». Проаналізуйте основні види джерел права Ради Європи.
3. Проаналізуйте категорію прав людини як однієї з сутнісних характеристик правових систем інтеграційних міждержавних об'єднань Європи.

Практичне завдання 1.

Побудуйте схему джерел права Європейського Союзу. У цій схемі визначте місце джерел первинного та вторинного права, джерела договірної права, джерела прецедентного права, загальних принципів права.

Практичне завдання 2.

Побудуйте схему джерел права Ради Європи. У цій схемі визначте місце юридично-обов'язковим актам, актам рекомендаційного характеру, судовій практиці Європейського Суду з прав людини.

Практичне завдання 3.

Побудуйте таблицю: «Система джерел права, на підставі яких здійснюється регулювання захисту прав людини в рамках Ради Європи, Європейського Союзу». У цій таблиці охарактеризуйте Європейську конвенцію про захист прав людини і основоположних свобод 1950 р., Європейську соціальну хартію, Спеціальні конвенції Ради Європи у сфері захисту прав людини, Хартію Європейського Союзу про основні права.

III. Порядок проведення заключної частини заняття.

В заключній частині заняття викладач підводить підсумки розгляду теми «Правова система Європейського Союзу та Ради Європи», акцентує увагу на основних джерелах та контрольних механізмах здійснення регулювання захисту прав людини даних правових систем.

Питання цільових виступів:

1. Поняття та види джерел права Ради Європи.

2. Поняття та види джерел права Європейського Союзу.
3. Система джерел права, на підставі яких здійснюється регулювання захисту прав людини в рамках Ради Європи, Європейського Союзу.

Література:

Основна:

1. Петришин О.В., Зінченко О.В., Лук'янов Д.В. Порівняльне правознавство : хрестоматія для юрид. вищ. навч. закл. і ф-тів : навч. посіб. Харків : Право, 2016. 1024 с., С. 275-318.
2. Петришин О.В., Зінченко О.В., Лук'янов Д.В., Погребняк С.П. Порівняльне правознавство у таблицях : навч. посіб. для юрид. вищ. навч. закладів і фак. Харків : Право, 2016. 164 с., С. 25-32.

Додаткова:

1. Богачова Л. Л. Принцип правової визначеності в європейському і національному праві (змістовна характеристика). Режим доступу: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&2_S21P03=FILA=&2_S21STR=tipp_2013_2_74.
2. Гартман М. Проблеми розуміння єврейської правової системи та основні її ознаки. *Підприємництво, господарство і право*. 2016. № 9. С. 109-115.
3. Кучук А.М., Завгородня Ю.С. Юридична компаративістика. Дніпро : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2018 112 с., С. 78-84.
4. Сучасні проблеми порівняльного правознавства : зб. наук. праць / за ред. Ю.С. Шемшученка, Я.В. Лазура; упоряд. О.В. Кресін, М.В. Савчин. Ужгород: К.: Говерла, 2015. 218 с., С. 109-112, 168-170, 186-188.

Тема № 7. Інститут прав людини в основних правових системах сучасності.

Семінарське заняття: Інститут прав людини в основних правових системах сучасності.

Навчальна мета заняття: Сформулювати визначення «права людини», здійснити їх класифікацію. Проаналізувати механізм захисту прав людини у англосаксонській, романо-германській, мусульманській правових системах.

Кількість годин: 2 години.

Навчальні питання:

1. Правовий захист, охорона та забезпечення прав людини в англосаксонській правовій сім'ї.
2. Правовий захист, охорона та забезпечення прав людини в романо-германській правовій сім'ї.
3. Зміни в інституті прав і свобод людини і громадянина та механізми

захисту прав і свобод людини і громадянина в національній правовій системі у період воєнного стану.

4. Правові засади регулювання правового статусу особи в мусульманських державах

Методичні вказівки:

Під час відповіді на перше питання авторіві слід сформулювати поняття «права людини», провести їх класифікацію. Здобувачеві вищої освіти окремо слід приділити увагу аналізу основних джерел права, які спрямовані на охорону, захист та забезпечення прав людини, в англосаксонській правовій сім'ї (Велика Хартія Вольностей, Петиція про права, Акт про краще забезпечення волі підданих та запобігання ув'язнення за морем, Біль про права, Декларація прав Віргінії, Декларація незалежності США, Конституція США, Хартія прав та свобод).

Відповідь на друге питання передбачає від здобувача вищої освіти аналізу механізму правового захисту охорони та забезпечення прав людини в романо-германській правовій сім'ї. Окрему увагу слухачу необхідно приділити захисту прав людини в країнах романо-германського правового блоку на міжнародному рівні. Охарактеризувати нормотворчу діяльність відповідних органів ООН у сфері захисту та охорони прав людини, проаналізувати діяльність Європейського суду з прав людини.

Під час відповіді на третє питання здобувачу вищої освіти слід сформулювати визначення «інститут прав і свобод людини і громадянина». Визначити та охарактеризувати основні права і свободи людини і громадянина, які у своїй сукупності складають цей інститут. Крім цього, відповідь на це питання передбачає, що здобувач вищої освіти зверне увагу на те, що введення в Україні воєнного стану передбачає тимчасове, зумовлене російською агресією, обмеження деяких конституційних прав і свобод людини і громадянина на строк дії воєнного стану в Україні. Здобувачеві слід визначити та проаналізувати права і свободи людини і громадянина, які обмежуються у період введення воєнного стану. Окремо увагу слухачу слід звернути на зміни у механізмі захисту прав і свобод людини і громадянина у період воєнного стану.

Під час відповіді на четверте питання здобувачеві вищої освіти слід проаналізувати правові засади регулювання правового статусу особи в мусульманських державах. Слухачу окремо необхідно зупинитися на аналізі положень Конституцій мусульманських держав щодо прав людини, Загальної ісламської декларації прав людини 1981 р., Каїрської декларації прав людини в ісламі 1990 р., Арабської хартії прав людини 1994 р..

Питання цільових виступів:

1. Захист прав і свобод людини в англосаксонській правовій сім'ї.
2. Захист прав і свобод людини в романо-германській правовій сім'ї.
3. Захист прав і свобод людини і громадянина у національно-правовій системі у період воєнного стану.
4. Ставлення ісламу до людини та її прав.
5. Правові засади регулювання правового статусу особи в мусульманських державах та порівняно з міжнародними стандартами.

Література:

Основна:

1. Петришин О.В., Зінченко О.В., Лук'янов Д.В. Порівняльне правознавство : хрестоматія для юрид. вищ. навч. закл. і ф-тів : навч. посіб. Харків : Право, 2016. 1024 с., С. 286-318, 367-397, 701-763.
2. Петришин О.В., Зінченко О.В., Лук'янов Д.В., Погребняк С.П. Порівняльне правознавство у таблицях : навч. посіб. для юрид. вищ. навч. закладів і фак. Харків : Право, 2016. 164 с., С. 37-71, 255-268, 367-423, 701-770, 981-1021.

Додаткова:

1. Корчевна Л.О. Специфічні особливості індуїстського права. *Правова держава*. 2015. № 20. С. 16-21.
2. Кучук А.М., Завгородня Ю.С. Юридична компаративістика. Дніпро : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2018. 112 с., С. 78-84.
3. Марченко Д.В. Зміни правової системи України в умовах воєнного стану. *Трансформація правових систем в умовах збройних конфліктів* : матер. круглого столу (м. Одеса, 10 лютого, 2023 р.). Одеса : НУ «ОЮА», 2023. С. 100-106.
4. Сучасні проблеми порівняльного правознавства : зб. наук. праць / за ред. Ю.С. Шемшученка, Я.В. Лагура; упоряд. О.В. Кресін, М.В. Савчин. Ужгород: К.: Говерла, 2015. 218 с., С. 86-88, 101-105.

Тема № 7. Інститут прав людини в основних правових системах сучасності.

Практичне заняття: Інститут прав людини в основних правових системах сучасності.

Навчальна мета заняття: Здійснити порівняльну характеристику механізмів захисту прав людини у англосаксонській, романо-германській, мусульманській правових системах.

Кількість годин: 2 години. **Місце проведення:** навчальна аудиторія.

Навчальні питання:

1. Порівняльна характеристика правового захисту, охорони та забезпечення прав людини в романо-германській та англосаксонській правових сім'ях.

2. Порівняльна характеристика правового захисту, охорони та забезпечення прав людини в романо-германській та мусульманській правових сім'ях.

3. Порівняльна характеристика правового захисту, охорони та забезпечення прав людини в англосаксонській та мусульманській правових сім'ях.

План проведення заняття:

I. Порядок проведення вступу до заняття.

На початку практичного заняття викладач формулює мету та навчальні питання, що мають бути розглянуті; оголошує практичні завдання, виконання яких забезпечує досягнення навчальної мети.

II. Порядок проведення основної частини заняття.

Контрольні питання:

1. Проаналізуйте та порівняйте основні риси механізму правового захисту, охорони та забезпечення прав людини в романо-германській та англосаксонській правових сім'ях.

2. Проаналізуйте та порівняйте основні риси механізму правового захисту, охорони та забезпечення прав людини в романо-германській та мусульманській правових сім'ях.

3. Проаналізуйте та порівняйте основні риси механізму правового захисту, охорони та забезпечення прав людини в англосаксонській та мусульманській правових сім'ях.

Практичне завдання 1.

Порівняйте зміст основних джерел права, які спрямовані на охорону, захист та забезпечення прав людини, в англосаксонській правовій сім'ї (Велика Хартія Вольностей, Петиція про права, Акт про краще забезпечення волі підданих та запобігання ув'язнення за морем, Біль про права, Декларація прав Віргінії, Декларація незалежності США, Конституція США, Хартія прав та свобод) та мусульманській правовій сім'ї (Конституція мусульманських держав щодо прав людини, Загальна ісламська декларація прав людини 1981 р., Каїрська декларація прав людини в ісламі 1990 р., Арабська хартія прав людини 1994 р).

Практичне завдання 2.

Проаналізуйте та охарактеризуйте нормотворчу діяльність відповідних органів ООН у сфері захисту та охорони прав людини.

Практичне завдання 3.

Проаналізуйте та охарактеризуйте діяльність Європейського суду з прав людини.

III. Порядок проведення заключної частини заняття.

В заключній частині заняття викладач підводить підсумки розгляду

теми «Інститут прав людини в основних правових системах сучасності», акцентує увагу на основних рисах механізмів захисту прав людини у англосаксонській, романо-германській, мусульманській правових системах.

Питання цільових виступів:

1. Інститут прав людини в Конституції мусульманських держав щодо прав людини.
2. Інститут прав людини в Арабській хартії прав людини 1994 р.
3. Інститут прав людини в Декларації незалежності США та Конституції США.

Література:

Основна:

1. Петришин О.В., Зінченко О.В., Лук'янов Д.В. Порівняльне правознавство : хрестоматія для юрид. вищ. навч. закл. і ф-тів : навч. посіб. Харків : Право, 2016. 1024 с., С. 286-318, 367-397, 701-763.
2. Петришин О.В., Зінченко О.В., Лук'янов Д.В., Погребняк С.П. Порівняльне правознавство у таблицях : навч. посіб. для юрид. вищ. навч. закладів і фак. Харків : Право, 2016. 164 с., С. 37-71, 255-268, 367-423, 701-770, 981-1021.

Додаткова:

1. Корчевна Л.О. Специфічні особливості індуїстського права. *Правова держава*. 2015. № 20. С. 16-21.
2. Кучук А.М., Завгородня Ю.С. Юридична компаративістика. Дніпро : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2018. 112 с., С. 78-84.
3. Сучасні проблеми порівняльного правознавства : зб. наук. праць / за ред. Ю.С. Шемшученка, Я.В. Лазура; упоряд. О.В. Кресін, М.В. Савчин. Ужгород: К.: Говерла, 2015. 218 с., С. 86-88, 101-105.

Тема № 8. Особливості здійснення юридичної діяльності у правових сім'ях сучасності. Європейська традиція юстиції.

Семінарське заняття: Особливості здійснення юридичної діяльності у правових сім'ях сучасності. Європейська традиція юстиції.

Навчальна мета заняття: визначити та охарактеризувати особливості здійснення юридичної діяльності у романо-германській, англо-саксонській, релігійній правових системах.

Кількість годин: 2 години.

Навчальні питання:

1. Юридична діяльність та юстиція як категорії сучасного правознавства.
2. Характерні риси юстиції у правових системах країн романо-германської правової сім'ї.
3. Характеристика юридичної діяльності у країнах загального права.
4. Особливості юридичної діяльності у країнах релігійного права.

Методичні вказівки:

Під час відповіді на перше питання слухач має сформулювати поняття «юридична діяльність» виокремити ознаки, види юридичної діяльності (судова, прокурорська, адвокатська діяльність, юридична діяльність правозахисних організацій та поліції), охарактеризувати їх. Окремо слід звернути увагу на суб'єктивний склад юридичної діяльності. Проаналізувати правовий досвід як складову юридичної діяльності. Вичерпна відповідь на дане питання вимагає від здобувача вищої освіти аналізу категорії «юстиція» у сучасному правознавстві.

Відповідь на друге питання передбачає характеристику юридичної діяльності у країнах романо-германської правової сім'ї. Слухачу необхідно виокремити та проаналізувати специфічні риси юридичної діяльності романської та германської групи правових сімей. Визначити та проаналізувати особисті та соціальні компетенції юриста у сфері управління в умовах романо-германської правової сім'ї. здобувачу юридичної освіти слід окремо звернути увагу на особливості судової, прокурорської діяльності у романо-германській правовій сім'ї, визначити та проаналізувати місце адвокатів, нотаріусів, громадських правозахисних організацій у механізмі здійснення захисту прав людини і надання їй правової допомоги у романо-германській правовій сім'ї. Вичерпна відповідь на друге питання вимагає від слухача вміння охарактеризувати юридичну освіту, поліцейську підготовку у країнах романо-германської правовій сім'ї.

У процесі відповіді на третє питання слухачеві слід визначити та охарактеризувати особливості юридичної діяльності у країнах загального права, окремо зупинитися на англо-американському розумінні права. Крім цього, вичерпна відповідь на третє питання повинна містити характеристику юридичної діяльності в англо-американській правовій сім'ї, аналіз діяльності судових установ, адвокатської юридичної діяльності, діяльності поліції, діяльності осіб, які займають посади прокурорів в англо-американській правовій сім'ї.

У четвертому питанні слухач має розкрити особливості юридичної діяльності у країнах релігійного права. Проаналізувати співвідношення мусульманського права і шаріату. Розкрити ісламське праворозуміння. У межах останнього питання здобувач вищої освіти має звернути окремо увагу на мусульманські суди, охарактеризувати їх діяльність.

Питання цільових виступів:

1. Особливості юридичної діяльності у країнах релігійного права.
2. Основні риси юстиції у правових системах країн романо-германської правової сім'ї.
3. Юстиція в англо-американській правовій сім'ї: загальна характеристика.

Література:

Основна:

1. Петришин О.В., Зінченко О.В., Лук'янов Д.В. Порівняльне правознавство : хрестоматія для юрид. вищ. навч. закл. і ф-тів : навч. посіб. Харків : Право, 2016. 1024 с., С. 191-211, 252-254, 286-318, 343-349.

2. Петришин О.В., Зінченко О.В., Лук'янов Д.В., Погребняк С.П.

Порівняльне правознавство у таблицях : навч. посіб. для юрид. вищ. навч. закладів і фак. Харків : Право, 2016. 164 с.

Додаткова:

1. Сучасні проблеми порівняльного правознавства : зб. наук. праць / за ред. Ю.С. Шемшученка, Я.В. Лагура; упоряд. О.В. Кресін, М.В. Савчин. Ужгород: К.: Говерла, 2015. 218 с., С. 109-119, 126-130.

Тема № 8. Особливості здійснення юридичної діяльності у правових сім'ях сучасності. Європейська традиція юстиції.

Практичне заняття: Особливості здійснення юридичної діяльності у правових сім'ях сучасності. Європейська традиція юстиції.

Навчальна мета заняття: здійснити порівняльну характеристику особливостей здійснення юридичної діяльності у романо-германській, англо-саксонській, релігійній правових системах.

Кількість годин: 2 години. **Місце проведення:** навчальна аудиторія.

Навчальні питання:

1. Сформулюйте визначення «юридична діяльність» та «юстиція». Порівняйте зміст даних правових категорій.

2. Порівняйте основні ознаки юстиції у правових системах країн романо-германської та англосаксонської правової сім'ї.

3. Порівняйте основні ознаки юстиції у правових системах країн романо-германської та релігійно-правової правової сім'ї.

Практичне завдання 1.

Намалюйте структурну схему юридичної діяльності. Порівняйте адвокатську юридичну діяльність та діяльність поліції.

Практичне завдання 2.

Побудуйте порівняльну таблицю основних ознак юридичної діяльності у романо-германській, англо-саксонській, релігійній правових системах.

III. Порядок проведення заключної частини заняття.

В заключній частині заняття викладач підводить підсумки розгляду теми «Особливості здійснення юридичної діяльності у правових сім'ях сучасності. Європейська традиція юстиції», акцентує увагу на основних рисах здійснення юридичної діяльності у романо-германській, англо-саксонській, релігійній правових системах.

Питання цільових виступів:

1. Особливості юридичної освіти в англосаксонській правовій сім'ї.
2. Особливості юридичної освіти в романо-германській правовій сім'ї.
3. Особливості юридичної освіти в релігійно-правовій сім'ї.

Література:

Основна:

1. Петришин О.В., Зінченко О.В., Лук'янов Д.В. Порівняльне правознавство : хрестоматія для юрид. вищ. навч. закл. і ф-тів : навч. посіб. Харків : Право, 2016. 1024 с., С. 191-211, 252-254, 286-318, 343-349.

2. Петришин О.В., Зінченко О.В., Лук'янов Д.В., Погребняк С.П. Порівняльне правознавство у таблицях : навч. посіб. для юрид. вищ. навч. закладів і фак. Харків : Право, 2016. 164 с.

Додаткова:

1. Сучасні проблеми порівняльного правознавства : зб. наук. праць / за ред. Ю.С. Шемшученка, Я.В. Лазура; упоряд. О.В. Кресін, М.В. Савчин. Ужгород: К.: Говерла, 2015. 218 с., С. 109-119, 126-130.

2. Марченко Д.В. Зміни правової системи України в умовах воєнного стану. *Трансформація правових систем в умовах збройних конфліктів* : матер. круглого столу (м. Одеса, 10 лютого, 2023 р.). Одеса : НУ «ОЮА», 2023. С. 100-106.

3. Рекомендована література**Основна:**

1. Конституція України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>.

2. Про проголошення незалежності України: Постанова Верховної Ради України; Акт від 24.08.1991 № 1427-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1427-12#Text>.

3. Декларація про державний суверенітет України від 16.07.1990 № 55-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/55-12>.

4. Про введення воєнного стану в Україні: Указ Президента України від 24.02.2022 р. № 2102-IX. Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2102-20#Text>.

5. Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини: Закон України від 23.02.2006 № 3477-IV: URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/3477-15>.

6. Про забезпечення рівних прав і можливостей жінок і чоловіків : закон України від 08.09.2005 № 2866: URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2866-15#Text>.

7. Про Загальнодержавну програму адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу : закон України від 18.03.2004 № 1629-IV: URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1629-15#Text>.

8. Про загальнодержавну програму адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу: закон України від 01.10.2011 № 1629-IV (у редакції від 04.11.2018): URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1629-15>.

9. Про затвердження Порядку надання роботодавцю компенсації

витрат на оплату праці за працевлаштування внутрішньо переміщених осіб внаслідок проведення бойових дій під час воєнного стану в Україні: Постанова Кабінету Міністрів України від 20.03.2022 № 331. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/331-2022-%D0%BF#Text>.

10. Про міжнародні договори України : Закон України від 29.06.2004 № 1906-IV: URL: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=1906-15>.

11. Про облік внутрішньо переміщених осіб: Постанова Кабінету Міністрів України від 01.10.2014 №509. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/509-2014-%D0%BF#Text>.

12. Про правовий режим воєнного стану : Закон від 12.05.2015 № 389-VIII. Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text>.

13. Про приєднання України до Статуту Ради Європи: закон України від 31.10.1995 № 398/95-ВР : URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/398/95-%D0%B2%D1%80#Text>.

14. Про ратифікацію Конвенції про захист прав і свобод людини 1950 р.: закон України від 17.07.1997 № 475/97-ВР: URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/475/97-%D0%B2%D1%80#Text>.

15. Про ратифікацію Подальшого додаткового протоколу до Угоди між державами - учасниками Північноатлантичного Договору та іншими державами, які беруть участь у програмі "Партнерство заради миру", щодо статусу їхніх збройних сил: закон України від 20.04.2000 № 1687-14: URL: https://zakononline.com.ua/documents/show/198314_198379.

16. Про ратифікацію Протоколу до Угоди про партнерство і співробітництво між Україною і Європейськими Співтовариствами та їх державами-членами про Рамкову угоду між Україною та Європейським Співтовариством про загальні принципи участі України в програмах Співтовариства: закон України від 21.09.2011 № 3764-VI: URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3764-17#Text>.

17. Про ратифікацію Угоди між державами - учасниками Північноатлантичного Договору та іншими державами, які беруть участь у програмі "Партнерство заради миру", щодо статусу їхніх збройних сил та Додаткового протоколу до цієї Угоди: закон України від 02.03.2000 № 1510-III : URL: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/T001510.html.

18. Про Рекомендації парламентських слухань «Становище жінок в Україні : реалії та перспективи»: постанова Верховної Ради України від 29.06.2004 № 1904: URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1904-IV#Text>

19. Петришин О.В., Зінченко О.В., Лук'янов Д.В. Порівняльне правознавство : хрестоматія для юрид. вищ. навч. закл. і ф-тів : навч. посіб. Харків : Право, 2016. 1024 с.

20. Петришин О.В., Зінченко О.В., Лук'янов Д.В., Погребняк С.П. Порівняльне правознавство у таблицях : навч. посіб. для юрид. вищ. навч. закладів і фак. Харків : Право, 2016. 164 с.

Додаткова:

5. Clive S. Kessler [“Diasporic” Muslims, “Minoritarian” Islam, and Modern Democratic Citizenship: Negotiating Accommodation and Integration. Creating Social Cohesion in an Interdependent World.](https://link.springer.com/chapter/10.1057/9781137520227_7) 2016. P. 127-144 : URL: https://link.springer.com/chapter/10.1057/9781137520227_7.
6. Halmai, Gábor, Constitutionalism, Law, and Religion in Israel: A State's Multiple Identity. *Journal of Civil and Legal Sciences*. (June 16, 2016). https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2796518.
7. Богачова Л. Л. Принцип правової визначеності в європейському і національному праві (змістовна характеристика). Режим доступу: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&2_S21P03=FILA=&2_S21STR=tipp_2013_2_74.
8. Васянович О.А. Правова система Ізраїлю: міжнародний та національно-правовий аспекти. *Порівняльно-аналітичне право*. 2015. № 4. С. 426-428.
9. Гартман М. Проблеми розуміння єврейської правової системи та основні її ознаки. *Підприємництво, господарство і право*. 2016. № 9. С. 109-115.
10. Корчевна Л.О. Специфічні особливості індуїстського права. *Правова держава*. 2015. № 20. С. 16-21.
11. Кресін О.В. Становлення теоретичних засад порівняльно-правових досліджень у другій половині XVIII - першій третині XIX століть: компаративна концептуалізація. Київ: Логос, 2017. 680 с.
12. Кучук А.М., Завгородня Ю.С. Юридична компаративістика. Дніпро : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2018. 112 с.
13. Марченко Д.В. Зміни правової системи України в умовах воєнного стану. *Трансформація правових систем в умовах збройних конфліктів* : матер. круглого столу (м. Одеса, 10 лютого, 2023 р.). Одеса : НУ «ОЮА», 2023. С. 100-106.
14. Саміло Г.О. Особливості правової системи сучасної Індії. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. Серія. Юридичні науки. 2017. Випуск 5. Том 1. С. 46-49.
15. Сучасні проблеми порівняльного правознавства : зб. наук. праць / за ред. Ю.С. Шемшученка, Я.В. Лазура; упоряд. О.В. Кресін, М.В. Савчин. Ужгород: К.: Говерла, 2015. 218 с.
16. Харитонов Р. Ф. Порівняльне правознавство і галузева юридична компаративістика: співвідношення та взаємодія. *Публічне право*. 2015. № 2. С. 345–351.
17. Чорномаз О.Б. Правовий прецедент як джерело права в Україні. *Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ*. 2016. № 1. С. 42-48.

Інформаційні ресурси в інтернеті:

1. Офіційний веб-сайт Верховної Ради України. URL: <http://portal.rada.gov.ua/>.
2. Єдиний веб-портал органів виконавчої влади України. URL: <https://www.kmu.gov.ua/>.
3. Офіційний сайт Уповноваженого Верховної Ради України. URL: <https://ombudsman.gov.ua/>.
4. Офіційне інтернет-представництво Президента України. URL: <http://www.president.gov.ua/>.
5. Офіційний сайт Ради національної безпеки і оборони України. URL: <http://www.rainbow.gov.ua>.